

Interjúk

Amerika-ellenesség vagy gazdasági növekedés? Venezuela legfőbb aggodalmai

Clara Fernandez Saralegui

DOI: 10.14267/VILPOL2026.02.08

Mennyire értelmezhető Nicolás Maduro bebörtönzése a szuverenitás elvének megsértéseként, vagy korábbi meggyengülésének következményeként? Befektethet-e az új venezuelai kormány az olajszektorba a gazdasági növekedés ösztönzése érdekében? A kérdés vizsgálatát különböző politikai, gazdasági szakértők véleményének bemutatásával elemezzük.

Egy katonai művelet során, 2026. január 3-án, az amerikai Különleges Műveleti Parancsnokságának egységei Caracasban elfogták Nicolás Maduro venezuelai elnököt és feleségét, Cilia Flores-t. Ez meglepetésként érte a nemzetközi nyilvánosságot.

Az Egyesült Államok érvelése szerint Maduro felelős a kábítószer-terrorizmussal kapcsolatos bűncselekményekért, az Egyesült Államokba történő kábítószer-csempészetért és fegyverbirtoklásért. Érdeemes megjegyezni, hogy az ügyészség vádiratát később módosították, és az új változat már a kábítószer-kereskedelemben részt vevő katonai tisztviselőkre helyeződött. Az amerikai vezetők ezt a lépést a nemzetközi kábítószer-kereskedelem elleni küzdelem szélesebb stratégiájának részeként írták le. A vádak után Nicolás Maduro háborús fogolynak nevezte magát, annak ellenére, hogy elnöksége alatt Venezuelából nyolcmillió ember menekült el, több mint 18 000 embert politikai okokból őrizetbe vettek, a gazdaság jelentősen visszaesett, tartós hiperinfláció és mély strukturális szegénység alakult ki.

A venezuelai változásokról elsőként Felipe Torres Gianvittorio venezuelai újságíró és a LatAm Explained szerkesztője mondta el véleményét. A chavisták rezsimje fennmaradt Delcy Rodríguez beiktatása után, aki Maduro helyébe lépett. Maduro letartóztatását követően a Delcy Rodríguez vezette átmeneti kormány fokozta az elnyomást. Fegyveres csoportok és a rendőrség utcai ellenőrzéseket hajtott végre, és elrendelelték a katonai beavatkozást támogatók büntetőeljárás alá vonását.

Hugo Chávez elnöksége idejétől kezdve általános félelem uralkodik a civil társadalomban. A központi kérdés mindig az volt, hogy a rezsim belső vagy külső agresszióra adott válasza a lakosság ellen irányuló elnyomás. A venezuelai Emberi Jogi Oktatási-Cselekvési Program szerint legalább 215 ember halt meg a 2014-es, 2017-es és 2019-es kormányellenes tüntetések során, és a 2024-es választási csalás után az ország történelmének legnagyobb elnyomási hulláma indult el.

A második vélemény, amelyet összefoglalunk, a politológus Noel Oviedo Garbiso elemzése, amely szerint a kormány kommunikációja most elsősorban a rezsim belső szereplőit – politikai frakciókat, fegyveres erőket és gazdasági szektorokat – célozza. Céljuk a chavizmusból örökölt ellenőrzési és elnyomó apparátus fenntartása, az Egyesült Államok felé megnyilvánuló pragmatikus nyitás mellett alkalmazott antiimperialista retorikával. A politológus szerző megjegyzi, bár történnék engedékenységet mutató lépések – például a politikai foglyok szabadon bocsátásának bejelentése – az elnyomó intézkedések, így az ellenőrzőpontok fenntartása, a házkutatások és a megfigyelés gyakorlata továbbra is fennállnak, ami ellentmondást tár fel a kommunikáció és a valóság között.

A központi társadalmi vita arról szól, hogy a katonai beavatkozás előtt minden jogi lehetőséget kimerítettek-e. Noel szerint a nemzetközi szervezetek teljesítménye Latin-Amerikában a venezuelai válságra adott válaszként nagyrészt elégtelen volt. Úgy véli, hogy az OAS (Organization of American States) mélyen delegitimálódott, nemcsak korlátozott gyakorlati hasznossága miatt, hanem azért is, mert nem tudott érdemi politikai változást előidézni, felfedve regionális szervezatként strukturális korlátait.

Az ENSZ szerepét ő is korlátozottnak tartja. Kiemeli az emberi jogi főbiztos munkáját, különösen Michelle Bacheletet, aki a politikai üldözés és elnyomás tanúvallomásait gyűjtötte, de ennek nem volt konkrét következménye. A venezuelai közvélemény szemszögéből nézve ez erősítette a nemzetközi szervezetek irrelevanciájának érzetét – Noel szerint ezen az érintett szervezeteknek változtatniuk kell, amennyiben vissza akarják szerezni legitimitásukat a térségben.

Az elmúlt hetekben a politikai foglyok szabadon bocsátása Venezuela belpolitikájának központi témájává vált. A Delcy Rodríguez vezette átmeneti kormány demokratikus szándékának fő mércéjeként tekintenek rá. Noel szerint ez a folyamat legsürgetőbb és legdrámaibb kérdése, amelynek erős humanitárius és átfogó vonatkozásai vannak, és amely kevésbé polarizált vitákat tesz lehetővé, mint a szigorúan politikai témák. A regionális szereplők, például Lula da Silva vezette Brazília, a politikai foglyok szabadon bocsátását üdvözölték, anélkül, hogy támogatták volna az amerikai katonai beavatkozást.

Ezzel párhuzamosan Noel rámutat arra, hogy a történetekről szóló narratívák máris vitatottak: az egyik Maduro örökségét védi és elítéli a beavatkozást; a másik, amelyet olyan kormányok támogatnak, mint Brazília, Chile és Mexikó, mind Maduro, mind az Egyesült Államok fellépésének legitimitását kérdőjelezi meg. A harmadik nézőpont pedig a puccsot pozitív fejleményként üdvözli. Noel megjegyzi, hogy a legutóbbi közvélemény-kutatások szerint a venezuelaiak többsége kedvezően ítéli meg a beavatkozást, ami további feszültséget kelt a legitimitás és a szuverenitás körüli vitában.

Azt is állítja továbbá, hogy a venezuelai beavatkozás átalakíthatta a latin-amerikai szövetségi dinamikát. A 2000-es évek eleji antiimperialista blokk már akkor is meggyengült. Noel szerint a régió egyre pragmatikusabb irányba halad az Egyesült Államokkal való összehangolódás terén, amit mind a jobboldal globális felemelkedése, mind a gazdasági és politikai túlélés szükségessége ösztönöz.

Mindazonáltal az Egyesült Államok lépései nyomán a latin-amerikai országokban két fő tengely köré szerveződő aggodalmak merültek fel: egyrészt regionális riasztás az Egyesült Államok Latin-Amerikában történő katonai beavatkozási szándéka miatt, másrészt a venezuelai migrációs válság által kiváltott nyomás, különösen olyan országokban, mint Chile, Peru és Kolumbia, ahol a jelenséget kritizálták és tévesen a bűnözéssel hozták összefüggésbe, ami idegengyűlöletet szító narratívákat táplált.

Venezuela belpolitikájával kapcsolatban Noel mély politikai kimerültséget figyelt meg. Véleménye szerint a hagyományos ellenzék legitimitása – María Corina Machado kivételével – nagyon alacsony. Bár a beavatkozás újjáélesztette a változás reményét, ugyanakkor erős óvatosság is tapasztalható azzal kapcsolatban, hogy a változás esetleg csak felületes lesz. Noel hangsúlyozza, hogy Maduro eltávolítása ellenére Venezuela továbbra is élhetetlen ország maradt.

A venezuelai lakosság és a diaszpóra között uralkodó hangulatot megkönnyebbülés, remény és óvatosság keverékeként írja le. Elismeri, hogy Maduro elfogása újjáélesztette a demokratikus nyitás iránti várakozásokat, de figyelmeztet arra, hogy a chavisták továbbra is jelen vannak, és az Egyesült Államok központi szerepe bizalmatlanságot kelt a változás valódi mélységét illetően.

Kommunikációs szempontból Noel kiemeli, hogy az Egyesült Államok közvetlen és egyértelmű narratívát alkalmazott a beavatkozás biztonsági és stratégiai erőforrások szempontjából történő igazolására, amit ő a történelmi hagyományokkal összhangban lévőnek tart. A venezuelai átmeneti kormányt úgy írja le, mint amelyik az Egyesült Államokkal szembeni ideológiai legitimitásának megőrzése és a washingtoni támogatásra való tényleges függőség között vergődik.

Nemzetközi jog, szuverenitás és geopolitika

A harmadik elemző, akinek az álláspontját ismertetjük, Franklin Molina venezuelai kutató-professzor, aki szerint egy hivatalban lévő államfő elfogása hatalmas hatással van a nemzetközi és regionális politikai rendszerre, összehasonlítható olyan kivételes esetekkel, mint Saddam Hussein elfogása vagy Latin-Amerikában Manuel Noriega 1989-es letartóztatása. Molina szerint a venezuelai esetben a hatások még nagyobbak, mivel Nicolás Maduro vezetési stílusa és a művelet körülményei egyértelműen ellentétesek a hatályos nemzetközi joggal.

Arra a kérdésre, hogy ez az esemény precedenst teremthet-e a jövőbeli politikai konfliktusok számára, Molina figyelmeztet, hogy a fő kockázat az állami szuverenitás fokozatos eróziója. Véleménye szerint a demokratikus hiányosságokra nem külső beavatkozással kell reagálni, hanem erőteljesebb regionális integrációs mechanizmusokkal, például a demokratikus záradékok hatékony alkalmazásával olyan szervezeteken belül, mint az OAS vagy a Mercosur. Ennek ellenére elismeri, hogy ma Venezuelában mérsékelt remény érezhető, ami egy egyértelműbb átmenet lehetőségével jár, bár ez elkerülhetetlenül az Egyesült Államok fölényét jelzi.

Molina szerint Venezuela nemzetközi legitimitásának helyreállítása elsősorban egy legitim kormány megalakításától függ, ami nem csupán választások megtartását jelenti, hanem egy átlátható, tisztességes, egyeztetett választási folyamatot is, széles körű garanciákkal, ideológiailag reprezentatív jelöltekkel és egyértelmű szabályokkal, amelyek helyreállítják a demokratikus rendszer hitelességét.

A nemzetközi közösség szerepét illetően Molina úgy véli, hogy az eddig többnyire csak nézőként figyelte a venezuelai válságot. Úgy véli, hogy a kialakuló helyzet egy tárgyalásos és rendezett átmenet felé mutat. Megjegyzi, hogy az Egyesült Államok kifejezetten egy szakaszos ütemtervet javasolt – békéltetés, stabilizálás és átmenet –, ami azt jelenti, hogy ha a venezuelaiak nem határozzák meg maguk az átmenetet, akkor azt Washington fogja erőteljesen irányítani.

A lehetséges nemzetközi forgatókönyvekkel kapcsolatban Molina a jelenlegi folyamatot óvatos átmenetnek írja le, amelyben a politikai rendszer nagyrészt érintetlen marad, de az Egyesült Államok felügyelete alatt áll. Rövid távon az energia- és olajpolitika abszolút prioritását látja, az Egyesült Államokkal való intézményi és kétoldalú újrarendezéssel, ami az olajipar „újra-amerikanizálódását” jelentheti. Középtávon nem számít jelentős változásokra, hosszú távon pedig minden mélyreható átalakulást a valódi garanciákkal rendelkező választások megtartásától függővé tesz.

Geopolitikai szempontból Molina szerint a világ hárompólusúvá válik az Egyesült Államok, Kína és Oroszország köré szerveződve. A venezuelai műveletet az Egyesült Államok stratégiai lépésének értelmezi, amelynek célja a nyugati féltekén való hegemoniájának megerősítése a széttagolt és meggyengült latin-amerikai regionalizmus kontextusában. Megjegyzi, hogy jelenleg nincs koherens regionális ellenzék Washingtonnal szemben, mivel a latin-amerikai országok számos kereskedelmi és stratégiai érdekeltséggel rendelkeznek az Egyesült Államokban. Ebből a szempontból úgy véli, hogy a latin-amerikai integráció jelentősen meggyengült. A régiót „fragmentált regionalizmus” jellemzi, amelynek integrációs mechanizmusai megbénultak, átpolitizáltak és kiüresítettek, ami korlátozza a kollektív fellépést olyan válságok esetén, mint a venezuelai.

Venezuela regionális reintegrációját illetően Molina úgy véli, hogy azt elsősorban az energiaszektor és az Egyesült Államokkal való kapcsolat fogja meghatározni, míg Kína és Oroszország másodlagos szerepet fog betölteni. Véleménye szerint a reintegráció kevésbé fog függeni a jelenleg meggyengült regionális szervezetektől, és inkább az Egyesült Államok felügyelete alatt kialakult geopolitikai és gazdasági összehangoltság lesz meghatározó.

Végül, a nemzetközi jog szempontjából Molina azzal érvel, hogy a végső eszköz elvét nem tartották tiszteletben, mielőtt olyan szélsőséges intézkedéshez folyamodtak, mint egy államfő elfogása. Kijelenti, hogy az ENSZ Alapokmányában rögzített, a viták békés rendezésének alapvető mechanizmusait – tárgyalás, közvetítés, választottbíráskodás – figyelmen kívül hagyták. A jogszerűség és a tisztességes eljárás tekintetében arra figyelmeztet, hogy a nemzetközi jogon kívüli fellépés gyengíti az erőszak alkalmazását szabályozó normákat, aláássa a szuverenitást, és veszélyes kérdéseket vet fel a kábítószer-kereskedelem és a terrorizmushoz hasonló nemzetközi bűncselekmények kezelésével kapcsolatban.

Gazdaság és fellendülés

Az amerikai kormány által bevezetett szankciók részleges enyhítésének célja a venezuelai olajkereskedelem újraindítása az amerikai vállalatokkal, a normalizációs folyamat részeként. A tanulmány negyedik elemzője, Pedro Benítez gazdaságtörténész szerint a venezuelai állam gyakorlatilag csődbe ment, így nincs meg a pénzügyi és működési kapacitása az olajipar irányításához. Megjegyzi, hogy az ország külső adóssága a GDP arányában 160% és 200% között mozog, amely miatt az állam nem képes már új hitelt felvenni az olajszektor helyreállítására, miközben olyan válságos helyzetben vannak olyan társadalmilag fontos területek, mint az egészségügy, az oktatás és a közsféra melynek bérei jelenleg Latin-Amerikában a legalacsonyabbak közé tartoznak.

Benítez azzal érvel, hogy a gazdasági összeomlás után a venezuelai gazdaság gyakorlatilag minden szektora rövid, közép- és hosszú távon is fellendülési lehetőségeket kínál. Rövid távon kiemeli a kereskedelmet, a szolgáltatásokat és a mezőgazdaságot, amelyek alacsonyabb beruházásokat igényelnek és gyorsabb érési ciklusokkal rendelkeznek. Úgy véli, hogy a jelentős hosszú távú beruházások akkor fognak megvalósulni, ha politikai stabilitás alakul ki, ezt a véleményt osztják a nemzetközi olajipari vezetők is.

Az energetikai szektorban lehetőséget lát a fellendülésre, de egyértelművé teszi, hogy annak strukturális hatásai hosszabb időt vesznek igénybe. Példaként hozza fel a Chevron 2023-as esetét, amikor a vállalat kiterjesztette venezuelai tevékenységét az Egyesült Államokba történő olajexportra, ezzel segítve az import finanszírozását és részben stabilizálva a valutát, ami az ország olajbevételeinek jelentős részét tette ki.

Benítez rámutat, hogy az ország infrastruktúrája súlyosan leromlott, különösen az elektromos hálózat, amelyet Hugo Chávez kormánya alatt államosítottak és központosítottak. A fő pillér a Simón Bolívar vízerőmű (Guri), amely az ország villamosenergia-szükségletének több, mint 70%-át biztosítja, ami a rendszert rendkívül sebezhetővé teszi a hosszan tartó aszályok esetén, míg a hőerőművek – alapvető fontosságú tartalékként – szintén leromlott.

Közel egy hónappal Maduro amerikai katonai elfogása után Benítez különbséget tesz az ország számára szükséges lépések és a hatalom birtokosainak tényleges képességei között. Szerinte a Chávez által támogatott gazdasági modell volt a válság fő oka. Maduro kormánya 2018 és 2019 között részben meg is kezdte annak lebontását az árfolyamszabályozás eltörlésével, az import liberalizálásával és az árszabályozás feloldásával. Ez javította az ellátási helyzetet, de a reálbéreket és a vásárlóerőt nem.

Makrogazdasági szinten Benítez emlékeztet arra, hogy 2013 és a 2020-as világválság között Venezuela GDP-jének 70–80%-át veszítette el, ami a háborúban nem álló országok történetében a legnagyobb vagyonszétértést jelenti - ez magyarázza a lakosság közel egynegyedének kivándorlását. Ennek eredményeként úgy véli, hogy a helyreállítás szükségszerűen lassú lesz, bár az összeomlás mértékét tekintve minden javulás jelentős.

Ebben az összefüggésben Venezuela továbbra is súlyos humanitárius válsággal küzd, romló közszolgáltatásokkal, működésképtelen olajiparral és kimerült lakossággal. Benítez kiemeli továbbá az átlátható közpénzügyi költségvetés és a központi bank elszámoltathatóságának hiányát, valamint az önkényes fiskális és monetáris gazdálkodást.

Ezen korlátozások ellenére a venezuelai parlament új szénhidrogén-törvényt fogadott el, amely nagyobb magánrészeseletet engedélyez az olajszektorban állami felügyelet mellett, azzal a céllal, hogy vonzza a befektetéseket és újjáélessze a tevékenységet. Ez kulcsfontosságú, mivel Venezuela rendelkezik a világ legnagyobb ismert olajkészletével – becslések szerint körülbelül 303,8 milliárd hordóval –, azonban az ezzel való gazdálkodás nem eredményezett hatékony termelést vagy fenntartható jövedelmet. A nyersolajtermelés az 1990-es évekből napjainkig több mint 3,5 millió hordóról 2024-re napi körülbelül 900 ezer hordóra esett vissza az évekig tartó rossz gazdálkodás, az infrastruktúra leromlása és a nemzetközi szankciók miatt. Bár az amerikai szankciók elmélyítették a válságot, az iparág már azok bevezetése előtt is komoly problémákkal küzdött.

Ebben a helyzetben Benítez egy nagyfokú bizonytalansággal jellemzett forgatókönyvet vázol fel, azonban a várakozások gyorsan változhatnak. Megjegyzi, hogy a legutóbbi katonai művelet és az Egyesült Államokkal folytatott olajkereskedelmi tárgyalások bejelentése előtt az ország a hiperinfláció újbóli kialakulásának szélén állt, az éves infláció 2025-re 500–600% közé becsülték, és az árfolyamok között nagy különbség volt. Ebben az értelemben úgy véli, hogy az Egyesült Államokkal való gazdasági kapcsolatok helyreállítása és a szankciók esetleges feloldása javítja a kilátásokat, bár figyelmeztet arra, hogy továbbra is súlyos fiskális és monetáris egyensúlyhiányok lehetnek. Arra a következtetésre jut, hogy van megoldás, de annak kihasználása a strukturális reformok végrehajtására irányuló politikai képességektől függ.

Végül, a jelenlegi politikai helyzetet illetően Benítez kijelenti, hogy nem világos, hogy a Delcy Rodríguez vezette kormány rendelkezik-e a mélyreható reformok végrehajtásához szükséges politikai és adminisztratív kapacitással. Úgy véli, hogy Venezuelának demokratikus átmenetet kell véghez vinnie egy olyan legitim kormány megerősítése érdekében, amely képes egy átfogó gazdasági programot végrehajtani.

Összességében Venezuela egyszerre néz szembe politikai átmenettel, jogi változásokkal az olajiparban, geopolitikai feszültségekkel és strukturális gazdasági kihívásokkal, amelyek döntő jelentőségűek lesznek az ország jövője szempontjából. A fellendülés, úgy véli, mind belső, mind külső tényezőktől függ: a demokratikus legitimitástól, a jobbiztonságtól, a beruházásoktól és a regionális együttműködési hálózatoktól.

Ahogy Benítez rámutat, a társadalmi várakozások inkább egyfajta „visszafogott reményként” írhatók le: egyszerre van jelen a mérsékelt változás iránti igény – amelyet Maduro vezetésének lezárulása táplál –, ugyanakkor az erős bizonytalanság a tartós demokratikus és szuverén átalakulás lehetőségével szemben – melynek oka az elnyomás fennmaradása, a chavizmus politikai szereplőinek hatalomban maradása és a hagyományos ellenzék gyengesége.

Az elemzés nyomán kijelenthetjük: az ország elkerülhetetlenül egy átmeneti időszakon megy keresztül. A folyamat messze nem jelenti a chavizmus teljes felszámolását, az Egyesült Államok szigorú felügyelete alatt zajlik az átmenet, ami befolyásolja a hatékony szuverenitás lehetőségét és korlátozza az új kormány belső mozgásterét. Ebben az értelemben a beavatkozás nemcsak a venezuelai válság mélységét tárja fel, hanem a nemzetközi jog és a világpolitikai szükségletek közötti viszony kérdését is.

Gazdasági szempontból Venezuela a kontinens egyik legjelentősebb gazdaságából – és fő olajexportőréből – súlyos fiskális és monetáris egyensúlyhiányokkal küzdő, összeomlott infrastruktúrával és kimerült lakossággal rendelkező országgá vált. Az olajipar lehetséges „re-amerikanizálódása” azonban megerősítheti az átmenet második szakaszának gondolatát, amelyben a gazdasági fellendülés mind a politikai stabilizációtól, mind a geopolitikai igazodástól függ.

Összefoglalva: a szankciók enyhítése és a gazdasági várakozások pozitív, ösztönző hatása lehetőségeket teremt. Ezek kihasználása az egész folyamat meghatározó tényezőjévé válik, a változás azonban attól függ, hogy a politikai vezetés képes-e mélyreható strukturális reformokat végrehajtani, amelyek megvalósíthatósága a jelenlegi intézményi feltételek mellett továbbra is bizonytalan.